

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนารูปแบบการแสดง

หมอลำหมู่เชิงธุรกิจ

THE PROBLEMS EFFECTING SOCIO - ECONOMIC FROM THE DEVELOPMENT OF
DEVELOPMENT OF MOR-LAM BUSINESS MODEL

ศิริชัย ทัพขวา* สมคิด สุขเอิบ**

Sirichai Tupkhwa, Somkhit Suk-erb

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ นำเสนอผลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ มีการบริหารจัดการรายได้ที่ทันสมัย นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เข้ากับการบริหารรายได้ของวงมีการบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ในแต่ละงาน และที่สำคัญมีการบันทึกการแสดงแล้วเผยแพร่ทางสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างรายได้ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ ต้องประยุกต์วัฒนธรรมการแสดงที่มีอยู่เดิมเข้ากับสมัยใหม่มากขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้แก่ผู้ชม ปรับเวที ชุดการแสดง อุปกรณ์ประกอบฉากให้เข้ากับเนื้อเรื่องที่แสดงและง่ายต่อการเก็บรักษา รวมไปถึงการขนย้ายไปยังสถานที่ต่างๆ วรรณกรรมคำกลอนเน้นการนำวรรณกรรมคำกลอนพื้นบ้านอีสานมาใช้ การพัฒนาแบบทำเต็นต์ต้องเข้าใจหลักของวัฒนธรรมร่วมสมัยและมีการ

* Doctoral degree Faculty of Culture Department of Cultural Studies, Mahasarakham University.

** Instructure of Cultural Science , Mahasarakham University.

พลิกแพลงได้อยู่ตลอดเวลาให้เข้ากับสถานการณ์ การบริหารจัดการวง มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน แนวทางในการพัฒนาดังกล่าวนี้เป็นการแนะนำจากผู้วิจัยที่นำปัญหาที่แต่ละคณะพบเจอขึ้นมาหาแนวทางแก้ไขเบื้องต้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้นผู้บริหารหัวหน้าคณะหมอลำต้องมีทางออกในการแก้ปัญหาที่ได้อยู่แล้วด้วยความที่มีประสบการณ์ในการทำคณะหมอลำมานาน

คำสำคัญ : การพัฒนา, รูปแบบการแสดง, หมอลำหมู่ ,เชิงธุรกิจ

ABSTRACT

The aim of the study was to investigate understanding of the development of Mo Lam Moo business (Northeastern -style singers). The research was determined 1) to study the background of northeastern-style singers, 2) to survey the condition of the format of the performance, and 3) to dissertation of the guidelines to develop the model of Mo Lam Moo performance. The target group consists of 7 groups of Esan style band in Khon Khean, Kalasin, Mahasarakham, Nakhon Phanom district.

Research findings were as follows: 1) the history of Northeastern-style singers has long. It is developed from reading about Esan literature, then put the melody to make harmonious, 2) the issue of display format comes from lacking of systematic management due to the members of the Mo Lam Moo band has no experiences and expertise in singing and dancing. Furthermore, sickness from continuous working made them tired and unable to develop the new style of playing. Besides, the show equipment and nature disaster caused the band greatly, 3) the way to update the northeastern style singers depend on applying the former style with modern style to create the new and innovative to the audiences. The new stage, modern costume, the props to the scene that easy to kept including the transportation to places. Poetry literature focus in the folk verse of Esan. The story of playing should reflect life style and tradition of Esan people. The dancing

style must be modern relied on dancer teacher. The management of the budget should relied on information to save the expenditure and revenue.

The way to promote the show should rely to the social media by recording audio and video recording for gaining more advantages. The disquisition suggest that the leader is the most important in force of development since they have a long experience in workplace.

Keywords: Development, Style of The Show, Molum Group, Business.

1. บทนำ

ในสังคมโลกาภิวัตน์นี้ หมอลำ เป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางภาคอีสานของประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้หลายอย่าง ตามลักษณะทำนองของการลำ เช่น ลำเต้ย ลำกลอน ลำเรื่อง ลำเรื่องต่อกลอนลำเพลิน ลำซิ่ง คำว่า “หมอลำ” มาจากคำ 2 คำมารวมกัน ได้แก่ “หมอ” หมายถึง ผู้มีความชำนาญ และ “ลำ” หมายถึง การบรรยายเรื่องราวต่างๆ ด้วยทำนองอันไพเราะ ดังนั้น หมอลำจึงหมายถึง ผู้ที่มีความชำนาญในการบรรยายเรื่องราวต่างๆ ด้วยทำนองเพลง ความเจริญก้าวหน้าของหมอลำเหมือนกับความเจริญก้าวหน้าของสิ่งอื่นๆ เริ่มแรกเกิดจากผู้เฒ่าผู้แก่เล่านิทานหรือวรรณคดีที่เกี่ยวกับจารีตประเพณีและศีลธรรม โดยเรียกลูกหลานมาฟังกันมาก ซึ่งจะนั่งเล่าก็คงไม่เหมาะ จึงต้องยืนขึ้นเล่าครั้ง ผู้เล่าเพียงแต่เล่า ไม่ออกท่าทางคงไม่สนุก ผู้เล่าจึงจำเป็นต้องยกไม้ยกมือแสดงท่าทางเป็นพระเอก นางเอก ตัวโกง ตัวตลก นักรบ เสนา เป็นต้น และเพิ่มความน่าตื่นตื้นด้วยสำเนียงสั้นยาว ใช้เสียงสูงต่ำประกอบ และหาเครื่องดนตรีประกอบเช่น ซอ ปี่ แคน เพื่อให้เกิดความสนุกครึกครื้น ผู้แสดงมีเพียงแต่ผู้ชายอย่างเดียวไม่มีรสชาติเผ็ดมัน จึงจำเป็นต้องหาผู้หญิงมาแสดงประกอบ จึงถือเป็นการลำแบบสมบูรณ์ เมื่อผู้หญิงมาเกี่ยวข้อง เรื่องต่างๆ ก็ตามมา เช่น เรื่องเกี่ยวพาราสี เรื่องซิงตีซิงเต๋น ยาด (แย่ง) สามี่ ภรรยา เรื่องตลกโปกฮา ตามแต่ท้องเรื่องที่เล่านั้น

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป วิวัฒนาการของหมอลำหมู่เป็นการลำที่มีผู้แสดงครบหรือเกือบจะครบตามจำนวนตัวละครในเรื่องที่ดำเนินการแสดง มีอุปกรณ์ประกอบ ทั้งฉาก เสื้อผ้า สมจริงสมจัง และยังมีเครื่องดนตรีประกอบ แต่เดิมที่มีหลักๆ คือพิณ (ซุง หรือ ซิ่ง) แคน กลอง การลำจะมี 2 แนวทางคือ ลำเวียง และลำกลอน ต่อมาเมื่อดนตรีลูกทุ่งมีอิทธิพลมากขึ้น จึงเกิดวัฒนาการของหมอลำหมู่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประยุกต์กลายเป็น ลำเพลิน ซึ่งมีจังหวะที่เร้าใจชวนให้

สนุกสนาน ก่อนการลำเรื่องในช่วงหัวค่ำจะมีการนำเอารูปแบบของ วงดนตรีลูกทุ่งมาใช้เรียกคนดู กล่าวคือ จะมีนักร้องร้องเพลงลูกทุ่งหรือบางคณะหมอลำ ได้นำเพลงสตริงที่กำลังฮิตในขณะนั้น มาขับร้อง มีทางเครื่องหรือแดนซ์เซอร์เต้นประกอบ นำเอาเครื่องดนตรีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เช่น กีตาร์ คีย์บอร์ด แซกโซโฟน ทรัมเปต และกลองชุด เป็นต้น โดยนำมาผสมผสานเข้ากับเครื่องดนตรีเดิมได้แก่ พิณ แคน ทำให้ได้รสชาติของดนตรีที่แปลกออกไป ยุคนั้นนับว่าหมอลำเฟื่องฟูมากที่สุด คณะหมอลำต่างๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในแถบจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม อุบลราชธานี อุดรธานี หมอลำหมู่สามารถแบ่งตามทำนองของบทกลอนลำได้อีกซึ่งแต่ละทำนองจะออกเสียงสูงต่ำไม่เหมือนกัน ได้แก่ ทำนองขอนแก่น ทำนองกาฬสินธุ์ ทำนองสรวงคาม ทำนองอุบล เป็นต้น หมอลำเป็นองค์วิชา ความรู้อย่างหนึ่ง ทำให้เราเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมได้ การแสดงหมอลำไม่ใช่แค่การอนุรักษ์ แต่ยังอธิบายความหมายและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวงชาวบ้านซึ่งเป็นมูลชั้นต้นอย่างดี ในเมื่อ วัฒนธรรมอีสานได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเราควรที่จะอนุรักษ์ไว้ วัฒนธรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของไทยก็คือเอกลักษณ์ของชาติไทยและที่คนไทยเรามีความมั่นคงอยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะเรามีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรมไทยที่เป็นวิถีชีวิตของเรา

หมอลำหมู่เป็นศิลปะการแสดงชั้นสูงและโดดเด่นที่สุดของภาคอีสานเป็นศิลปะการแสดงที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย สามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับกลุ่มนักแสดง ปัจจุบันธุรกิจมีการแข่งขันกันสูง ตามกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมทำให้หมอลำหมู่ มีการพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยม จึงทำให้หมอลำหมู่ ได้มีการพัฒนารูปแบบให้เข้ากับยุคสมัย เดิมทีหมอลำหมู่เป็นศิลปะการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ปัจจุบันกลายเป็นศิลปะการแสดงร่วมสมัย การบริหารจัดการทำให้ศิลปะการแสดงหมอลำหมู่กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถขายได้ หมอลำจึงต้องมีการประยุกต์บทบาทของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยคำนึงจากกลุ่มผู้ฟังเป็นหลักตลอดจนด้านเศรษฐกิจ การบริหารจัดการภายในวงหากไม่ปรับปรุงและขาดหลักบริหารที่ดีแล้ว ย่อมไม่สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้ ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันมีหมอลำหลายคณะต้องเลิกการเล่นและปิดวงไปโดยปริยาย เพราะไม่มีคนจ้างหรือไม่มีกลุ่มผู้ฟังที่นิยมชมชอบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้ตระหนักถึง ปัญหาของหมอลำหมู่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาไม่ตีเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีวงหมอลำหมู่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในสังคม และยังมีบางวงที่ไม่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะมีการบริหารจัดการ แต่ก็อาจจะยังไม่ถูกใจผู้ชม จนต้องปิดกิจการไปที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการ ที่จะศึกษาความเป็นมา สภาพปัจจุบัน รูปแบบการแสดง

และแนวทางการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ เพื่อที่จะได้มีการพัฒนา สืบทอดหมอลำหมู่อยู่กับสังคมไทยสืบไป

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

2.1 ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีในการวิจัยผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Filed Study) โดยการสำรวจการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมปฏิบัติการ และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์

ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย การเลือกพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัย 3 จังหวัด คือ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และมหาสารคามโดยเลือกศึกษาจากคณะหมอลำหมู่ 3 ทำนองคือทำนองขอนแก่นเลือกคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ และคณะอนุภาารวิเศษศิลป์ ทำนองกาฬสินธุ์ - สารคามเลือกคณะศิลป์ปทุมไท และคณะเพชรแพรวา ทำนองลำเพลินเลือกคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง และคณะบัวริมบึง ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม ประมวลผลให้ตรงตามความมุ่งหมายที่วางไว้ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็น ดังนี้

4.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาหมอลำหมู่ในภาคอีสาน เกิดการปรับปรุงแต่ละด้านในการพัฒนาคณะหมอลำหมู่แบบใหม่ในเชิงธุรกิจ ดังนี้

1) ด้านการแสดงผลและเครื่องแบบการแสดงผล มีการปรับเปลี่ยนประยุกต์วัฒนธรรมการแสดงผล ที่มีอยู่เดิมเข้ากับสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อตอบรับกลุ่มผู้ชมวัยรุ่นอีสานสมัยใหม่ เครื่องแบบการแสดงผลเน้นการประยุกต์วัฒนธรรมใหม่และวัฒนธรรมเก่าให้เป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ให้แก่ผู้ชม

2) ด้านการจัดเวที แสง สี เสียง มีการเวทีให้เข้ากับผ้าฉากแต่ละฉากที่แสดง ฉากแต่ละฉากให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่แสดง ทั้งนี้การสร้างเวทีนั้นก็คงขึ้นอยู่กับศิลปินหมอลำจะจัดหาดตามความเหมาะสม และเวทีควรจะไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไปพื้นที่พอเหมาะกับการแสดง ทั้งดนตรีทางเครื่อง หมอลำ ในด้านแสง สี เสียง สำหรับแสงสว่างที่ใช้บนเวที ออกงานแต่ละครั้งควรคำนึงถึงต้นทุนเพราะเมื่อลงทุนไปมากหากเกิดอุบัติเหตุระหว่างเดินทาง หรือสภาพอากาศแปรปรวน

3) ด้านวรรณกรรมคำกลอน ผู้ประพันธ์บทกลอนและศิลปินนักแสดงนำวรรณกรรมคำกลอนพื้นบ้านอีสานมาใช้แสดง เรื่องที่นำมาแสดงควรสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามจารีตประเพณีสื่อถึงผู้ชมผู้ฟังเกิดความสมัครสมานสามัคคีมีความเมตตากรุณาในสังคม

4) ด้านดนตรีและทำนองลำ มีการบูรณาการระหว่างเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานและเครื่องดนตรีสากล และแบ่งเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบลำและเครื่องดนตรีที่ใช้เล่นประกอบการร้องเพลง ในการแสดงแต่ละฉาก เพื่อสร้างอารมณ์สุนทรีย์แก่ผู้ฟัง ในเรื่องของทำนองลำควรอนุรักษ์ทำนองดั้งเดิมไว้ในการขับร้องและพัฒนาทำนองดั้งเดิมให้มีความร่วมสมัยตามกาลเวลา

5) ด้านพัฒนาการแสดงผลทางเครื่อง พัฒนาแบบท่าเต้นร่วมสมัยและทันสมัยนิยมมีความเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัย มีการแปรแถวผสมในท่าเต้น

6) ด้านบริหารจัดการวง มีการแบ่งหน้าที่ในวง เพื่อให้ในวงมีการแบ่งอำนาจหน้าที่บริหารจัดการแต่ละฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ง่ายต่อการควบคุม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในวง

7) ด้านการบริหารรายได้ มีการบริหารจัดการรายได้ที่ทันสมัย ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์เข้ากับการบริหารรายได้ของวง ควรมีการบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ในแต่ละงานงาน ต่อเดือน ต่อปี บันทึกข้อมูลตารางงานประจำเดือน ประจำปี ลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ ซึ่งปลอดภัยกว่าการเก็บข้อมูลแบบเก่า ควรมีการบันทึกภาพและเสียงของการแสดงในแต่ละที่เพื่อนำมาเผยแพร่ผ่านซีดี ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย เช่น ยูทูป เพื่อประชาสัมพันธ์วง ซึ่งช่วยขยายฐานแฟนคลับ ขยายตลาดเพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากยอดคนดู และจากแผ่นซีดี

8) ด้านอื่นๆ ในการพัฒนาเพื่อสร้างความเหมาะสมในด้านการแต่งตัวของหมอลำหมู่และการอนุรักษ์พื้นฟูศิลปวัตถุที่ทรงคุณค่าให้อยู่คู่สังคมอีสานอย่างสง่างามควรสร้างสรรค์และนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการแสดง ในด้านวัสดุที่ใช้ทำ ควรจะเป็นวัสดุที่ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ ของหมอลำทั้ง 6 คณะ ดังนี้

1) ด้านรูปแบบการแสดงและเครื่องแบบการแสดง ผู้แสดงปัจจุบันใช้ผู้แสดงจำนวนมากประมาณ 100-200 คน ผู้ที่จะมาเป็นหมอลำได้นั้นจะต้องเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมซึ่งผ่านการฝึกฝนมาพอสมควร

2) ด้านการจัดเวที แสง สี เสียง ในการแสดง เวทีที่คณะลำเรื่องต่อกลอนนิยมใช้ในการแสดงปัจจุบัน เป็นเวทีมาตรฐานเรียกว่าเวทีลอย ซึ่งเหมาะสมในการขนย้ายและประกอบได้ง่าย ส่วนโครงสร้างที่ทำด้วยเหล็กหลาย ๆ ชิ้นส่วนประกอบกัน พื้นเวทีปูด้วยไม้

3) ด้านการแสดงทางเครื่อง ทางเครื่องในคณะลำเรื่องต่อกลอนคณะปัจจุบัน โดยทั่วไปแล้วแต่ละจะมีทางเครื่องประมาณ 50-100 คน ถ้าเป็นลำเรื่องต่อกลอนคณะใหญ่ ๆ จะมีทางเครื่อง 80 คนขึ้นไป ทางเครื่องจะมีทั้งชายและหญิง จังหวะทำเดินของทางเครื่องนั้นจะมีผู้ฝึกสอนทำเดินให้

4) ด้านการบริหารจัดการวงในปัจจุบันในวงจะมีการแบ่งหน้าที่ในวงได้แก่ หัวหน้าคณะมีหน้าที่รับงานแสดง ดูแลค่าใช้จ่ายของวงทั้งหมดในวง หัวหน้าฝ่ายอาหาร มีหน้าที่จัดหาอาหาร หัวหน้าฝ่ายนักดนตรี ดูแลการฝึกซ้อม การแกะเพลงเล่นเพลง ดูแลแก้ซ่อมแซมเครื่องดนตรี หัวหน้านักร้อง หมอลำ ทำหน้าที่ฝึกซ้อมนักแสดงให้เกิดทักษะ หัวหน้าฝ่ายทางเครื่อง ควบคุมการฝึกซ้อมให้เข้าจังหวะดนตรี ฝึกซ้อมทำเดินให้หลากหลายและเข้ากับสมัยนิยม ทำเดินควรจะสอดคล้องและสื่อถึงวัฒนธรรมอันดีงามของชาวอีสาน

5) ด้านการบริหารรายได้ ในด้านการบริหารจัดการรายได้ รายได้ส่วนใหญ่จะมาจาก การรับงานต่าง ๆ จากผู้จ้าง ทั้งในจังหวัด จังหวัดใกล้เคียง และภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งมีการควักจ้างงานยาวตลอดทั้งปี ซึ่งงานแต่ละที่ผู้จ้างให้ค่าตอบแทนแตกต่างกันไป ในการรับงานยังเป็นการติดต่อรับงานผ่านโทรศัพท์ช่องทางเดียวเท่านั้น

6) ด้านอื่นๆ ปัญหาการเดินทางไปแสดงในงานต่างๆ จะเกิดอุบัติเหตุรถเสีย ยางแตก ติดด่าน ถนนชำรุด ผู้ขับรถไม่รู้จักทาง มีปัญหาในการอ่านแผนที่เดินทาง ทำให้การเดินทางล่าช้ากว่ากำหนด ปัญหาการเจ็บป่วยของสมาชิกที่ทำหน้าที่สำคัญ ขาดระเบียบวินัยในด้านระยะเวลา

เครื่องดนตรีชำรุด เกิดพายุฝนระหว่างการแสดงหรือเหตุทะเลาะวิวาทกันในระหว่างมีการแสดง ทำให้การแสดงต้องยกเลิกไป หรืออยู่ในช่วงไว้อาลัย ทำให้วงต้องหยุดรับงาน

5. อภิปรายผล

จากข้อสรุปผลการวิจัยข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

5.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ การจัดรูปแบบการแสดงหน้าเวทีต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ชมมีหลากหลาย ความเป็นมืออาชีพ การแสดงต้องอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการอนุรักษ์ และการสร้างสรรค์ที่มาจากความเป็นอีสานและความเป็นไทยเพื่อสร้างความแตกต่างสร้างคุณค่า พัฒนาการแสดงให้ทันสมัยกับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ (Ubonloet,S., 2007, pp. 147)

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ

เนื่องจากค่านิยมของผู้คนเปลี่ยน คณะหมอลำที่ทำการวิจัยต่างเห็นด้วยจะมีการปรับตัวให้ตรงตามความนิยมของผู้ชมผู้ฟัง รูปแบบการแสดง เครื่องแบบการแสดง การจัดเวที แสง สี เสียง ในการแสดง การแสดงทางเครื่อง การบริหารจัดการวง การบริหารรายได้ วิธีการปรับจะเป็นการลอกเลียนแบบ ผลทำให้คณะหมอลำที่ทุนน้อยต้องยุบวงไปจำนวนมาก ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้นมีผู้จ้างน้อยลง จึงต้องมีการปรับวิธีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับทุนของเจ้าภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ควรนำข้อมูลไปสร้างเป็นแบบเรียนเพื่อใช้ในหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากงานวิจัยได้ศึกษาลักษณะเด่นของลำเรื่องต่อก่อนทั้ง 6 คณะซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั่วภาคอีสาน ข้อมูลสะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นในด้านการแสดง เครื่องแต่งกาย ทางเครื่อง เนื้อเรื่องทำนอง ดนตรีประกอบ เวที

แสง สี เสียง ด้านการบริหารจัดการวง ด้านการบริหารรายได้ เนื้อหาดังกล่าวสามารถนำไปสร้างชุดการสอนตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ขั้นกลางและขั้นสูง ซึ่งอาจพัฒนาเป็นอาชีพได้ศิลปินหมอลำหมู่ได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ประกอบการหรือเจ้าของหมอลำในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ในเรื่องของการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนทั้งรูปแบบการแสดง ทำนอง แสงสีแสง และรูปแบบทางธุรกิจของธุรกิจหมอลำที่เหมาะสม

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการพัฒนาการแสดงหมอลำแต่ละประเภท ในภาคอีสาน เพื่อเปรียบเทียบปัญหาอุปสรรคในแต่ละพื้นที่ซึ่งจะได้ทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขรูปแบบการแสดง เครื่องแบบการแสดง การจัดเวที แสง สี เสียง ในการแสดง การแสดงทางเครื่อง การบริหารจัดการวง การบริหารรายได้

References

- Alexander Baumgarten. (1954). *Meditationes Philosophicae De Nonnullis Poema Pertinentibus*, Tr. Karl Aschenbrenner and William B. Holther, *Reflections on Poetry*. Berkeley: University of California Press.
- Kitisak Seanpradid. (2009). *The Development of The Potential of The Northeast to Suit The Cultural and Economic Conditions*.
- Surapon Nassin. (2007). *The Development of The Morale of The Khon Kaen Verse. Khonkaen*.
- Supawan Ubol Lert. (2007). *Development of The Style of Dissemination of Art, Culture, Music and Folk Performances of Isaan. of College of Dramatic Art*.
- William P. (1977). *Music Culture of The Pacific, The Near East, and Asia*. 2 Nded Englewood. New Jersey : Prentice Hall Inc.,